

Henrik Rygg Andresen

Krig, Fred og Metamorfose

En kommentar til Ovids episke dikt *Metamorfoser*
Bok 5; verselinjer 1-361

Bacheloroppgave i Antikkens kultur og klassiske fag
Veileder: Aslak Rostad, Thea Selliaas Thorsen

Mai 2020

Henrik Rygg Andresen

Krig, Fred og Metamorfose

En kommentar til Ovids episke dikt

Metamorfoser Bok 5; verselinjer 1-361

Bacheloroppgave i KLAS2000 – Antikkens Kultur

Veiledere: Aslak Rostad, Thea Selliaas Thorsen

Trondheim, 25. Mai 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	2
Den Augusteiske gullalder.....	2
Ovid liv og verk.....	4
Tekstens overlevering.....	6
<i>Metamorfoser</i> som verk.....	7
Myten om Persevs	8
Kommentar.....	9
Konklusjon	17
Litteraturliste	18

Innledning

Tidlig keisertid var en viktig periode for romersk litteratur. Etter mange år med borgerkrig under den romerske republikken, hadde nå Augustus overvunnet sine rivaler og tatt makten som *princeps* for det nye keiserdømme. Tittelen innebar at han besatt en rekke viktige embeter uten å formelt være diktator. Som leder for prinsipatet førte han en politikk borgerne var fornøyd med, uten borgerkrig.¹ Augustus la selv stor vekt på at han forsvarte og gjenopprettet gamle republikanske verdier og institusjoner, men i realiteten ble mange idealer utfordret eller erstattet. Den nye politikken hadde stor innflytelse på hva slags litteratur som ble skrevet.² Augustus jobbet hardt for å stimulere produksjonen av ny litteratur og styre den i retningen han ønsket. Ofte grep han direkte inn overfor forfattere for at de skulle hedre han som gjenopprekkeren av rikets storhetstid.³ Augustus satte et så stort preg på de sosiale og kulturelle forholdene i staten, at perioden kan kalles for ‘den augusteiske gullalder’.⁴ Verkene som ble skrevet i denne tiden reflekterer verdier og idealer han anså som viktige, nemlig de tradisjonelle republikanske forbildene. Dette innebærer ideer om god moral, riktig religiøs praksis, sosial stabilitet og så videre. I denne oppgaven vil jeg redegjøre for hvordan disse kommer til uttrykk i utdraget fra verket *Metamorfoser* av Ovid. For å drøfte konteksten vil jeg sette funnene mine opp mot klassisk gresk og tradisjonell romersk tankegang. Utdraget jeg har valgt er fra bok V; 1-361 hvor fortellingen om helten Persevs’ konflikt med rivalen Finevs utspiller seg. Hendelsene finner sted i bryllupsfesten til Persevs og prinsesse Andromeda. Hun var opprinnelig lovet bort til Finevs før Persevs reddet livet hennes og kongen lovet henne bort til ham.

Den Augusteiske gullalder

Den augusteiske gullalder betegner den kulturelle perioden som strekker seg over Augustus’ tid som *princeps*.⁵ Den innledes med innføringen av prinsipatet i 27 før vår tidsregning og avsluttes med Augustus’ død i år 14 etter vår tidsregning. Den romerske borgerkrigen ble avsluttet med slaget ved Actium i 31 f.v.t., noe som gjorde Gaius Octavian til eneste gjenværende kandidat til å overta diktaturet etter adoptivfaren Julius Cæsar. Ideen om et monarkisk eller diktatorisk styre var fristende for den unge Octavian, men sterkt mislikt av

---

¹ Ravnå, 2006:151

² Citroni, 2009:8

³ Citroni, 2009:8

⁴ Brown, 2005:19

⁵ Brown, 2005:19

Senatet, noe drapet på Cæsar viste.⁶ Senatorene hadde mistet mye av makten de hadde under republikken hvor den politiske stabiliteten kom fra oligarkiet – fåmannsveldet. Patrisierne og senere *nobiles* – nobiliteten var det øvre sjiktet i samfunnet som konkurrerte om de innflytelsesrike embetene.⁷

Augustus omtalte politikken sin som *res publica restituta* – gjenopprettelsen av republikken. Han ønsket å fremstå som et symbol på fred og innledet en ny periode med et nytt maktgrunnlag forkledd som reetableringen av republikken i løpet av 28-27 f.v.t. De offentlige embetene fikk stort sett tilbake samme rolle som før, men staten skulle likevel ikke styres på samme måte. Vi kaller perioden for prinsipatet, etter tittelen *princeps* – ‘den fremste blant likemenn’. Tittelen innebar at en rekke viktige embeter ble samlet hos én person; Octavian. Selv om han i teorien var en vanlig borger med vanlige embeter, ble han i praksis enehersker og fikk ærestittelen *Augustus* – den opphøyde – av senatet.⁸ Han klarte altså å samle all makten rundt sin egen person, gi tilbake embeter, oppgaver og illusjonen av makt til den romerske eliten, og samtidig distansere seg fra ideen om kongemakt.

Noen av tidenes mest kjente verker ble utgitt i denne perioden; blant annet Vergils nasjonalepos *Æneiden*, Horats’ oder, Properts’ kjærlighetslegier og Ovids elegier og eposet *Metamorfoser* som kom ut på slutten av denne perioden. De var klart påvirket av sosiopolitiske forhold i samtida.⁹ Overgangen fra republikken med sine løsere rammer til et strengt, mer kontrollert system i det nye imperiet, for ikke å snakke om den turbulente perioden imellom, hadde stor påvirkning på de augusteiske dikterne. De mest kjente av dem vokste opp og diktet i denne overgangsfasen, med unntak av Ovid. Han begynte først å dikte etter slaget ved Actium.¹⁰

Augustus’ keiserdømme hadde verdigrunnet sitt fra den romerske republikken. En av romernes fremste verdier var *pietas* – fromhet eller pliktfølelse overfor guder og forfedre.¹¹ Dette manifesterte seg i Augustus’ politikk blant annet gjennom en rekke religiøse reformer. Han tok selv på seg tittelen *pontifex maximus*, det øverste religiøse embetet, og reetablerte gamle seremonier og festivaler for å øke deltakelsen i den offentlige kulten. I tillegg fikk keiserkulten, en religiøs praksis hvor keiseren og hans *genius* var sentrum for tilbedelse, en fast

---

⁶ Richardson, 1997:109

⁷ Ravnå, 2006:102-104

⁸ Ravnå, 2006:151

⁹ Farrell, 2005:44

¹⁰ Farrell, 2005:54

¹¹ Hjørtsø & Lie, 2005:176

plass i den offentlige kulten. *Genius* var forstått som sjelen eller ånden. I hjemmet til en romersk familie ofret de gjerne til husfarens *genius* ved husets *lararium* – husalter.¹²

I verket *Arbeid og dager*¹³ deler den greske dikteren Hesiod (800-700 f.v.t.) menneskets historie inn i fem tidsaldere: gull-, sølv-, bronse-, helte- og jernalderen. Dette motivet er noe Ovid overtar og redegjør for i første bok av *Metamorfoser*.¹⁴ Gullalderen var en tid uten arbeid eller krig hvor guder og de første menneskene kunne høste året rundt. Menneskene er beskrevet som bedre og sterkere enn nåtidens. Med andre ord var dette en slags idealtilstand. Derfra går det bare nedover for menneskeheten gjennom sølvalderen, bronsealderen og til vår tid, jernalderen. Augustus prøvde å fremme ideen om at Romerriket nå var i en ny gullalder; en idealtilstand i et rike som blomstrer; økende sosial og kulturell stabilitet, økt deltakelse i en reformert offentlig kult, ingen borgerkrig og stabil politikk i republikansk stil.¹⁵

Ovid liv og verk

Ovid ble født og oppvokst i overgangsfasen mellom perioden preget av kaos og borgerkrig, og idealtilstanden med stabilitet og fred. Han er selv kilden til det meste vi vet om livet hans, først og fremst i verket *Tristia*, og forteller mer om seg selv enn de fleste andre diktere fra antikken gjorde.¹⁶ Ovid ble født 20. mars 43 f.v.t. i byen Sulmo i Abruzzi-dalen midt i Italia.¹⁷ Hans fulle navn var Publius Ovidius Naso og var i samtiden kjent som Naso. Familien hans var ridderstand og de ønsket at han skulle finne en lukrativ karriere som politiker. Ovid begynte arbeidslivet med et par slike jobber etter at han hadde fullført en utdanning i retorikk i Roma og Athen, men forlot denne karrieren for å debutere som dikter rundt 25 f.v.t.¹⁸ Dette var en beslutning han kom til etter å ha hørt mye på og blitt inspirert av diktere som Vergil, Horats, Tibull og Properts – og blitt venner med flere av dem.¹⁹ Mange av de samtidige dikterne var tydelig påvirket av konfliktene, omveltningene og borgerkrigen som hadde preget samtiden. Ovid derimot bruker den relativt fredfulle tiden under Augustus som utgangspunkt for diktningen sin.²⁰

Ovid brukte den tidlige karrieren sin, fra ca. 27 f.v.t.-3 e.v.t. til å skrive elegier, en spesiell gresk diktform kjennetegnet ved sitt versemål; elegisk distikon.²¹ Den skrives i elegiske

---

¹² Rives, 2007:19

¹³ Rostad, 2014:75-78

¹⁴ Martin, 2005:17-19

¹⁵ Martin, 2005:10-11

¹⁶ Citroni, 2009:4

¹⁷ Citroni, 2009:4

¹⁸ Citroni, 2009:5

¹⁹ Anderson, 1997:4

²⁰ Citroni, 2009:5

²¹ Gibson, 2005:159-160

kupletter, hvor én kuplett er bygget opp av en heksameter-linje etterfulgt av en pentameter-linje.²² Diktene behandler typisk temaer som kjærlighet, erotikk eller sorg. Ovids to første verk ble skrevet i deler og utgitt om hverandre. Med verket *Amores* fulgte han i fotsporene til Tibull og Propertis og skrev et kjærlighetsdikt sett fra perspektivet til en lengtende dikter. *Heroides* er en samling fiktive brev skrevet av mytologiske kvinner til sine ektefeller og elskere. *Ars amatoria* er et læredikt og handler om tips for å finne, forføre og beholde kjærlighet.²³ *Remedia Amoris* bygger på det foregående verket, men her forklarer Ovid hvordan man skal frigjøre seg fra kjærligheten og overleve kjærlighetssorg. Han skrev en rekke andre verk i denne perioden, men store deler har gått tapt.²⁴

Da *Remedia amoris* kom ut i år 2 e.v.t., var han antagelig kommet langt i produksjonen av *Fasti* og *Metamorphoses* – som jeg vil omtale som *Metamorfoser* for resten av oppgaven. Tematikken for disse verkene var ikke kjærlighet, men mytologi. *Metamorfoser* skiller seg ut fra Ovids tidligere diktning siden det er et narrativt dikt og ikke en elegi. I tillegg følger den et annet versemål, heksameter – slik som de homeriske eposene.²⁵

Med *Fasti* vender han tilbake til elegien. De seks bøkene består av skildringer av romernes religiøse fester, og byr på fortellinger om det mytiske opphavet til bestemte steder i Roma og ulike sider ved kulten.²⁶ Både *Metamorfoser* og *Fasti* ble utgitt mellom år 2 og 8 e.v.t. selv om han mente de ikke var ferdige.²⁷ I år 8 e.v.t. ble nemlig Ovid forvist fra Roma til byen Tomi ved kysten til Svartehavet etter direkte ordre fra Augustus.²⁸ Den faktiske årsaken er ukjent, men i verket *Tristia* henter Ovid til «*carmen et error*»²⁹ – «et dikt og en feil». Diktet skal ha vært *Ars amatoria* som i visse partier kanskje ble for mye for keiseren. Dette er høyst usannsynlig ettersom diktet ble utgitt nesten ti år før han blir forvist.³⁰ Om feilen sa Ovid ingen ting, men det er tydelig at dette var en personlig sak.³¹ Ovid lot ikke eksilet stoppe ham, og skrev en rekke nye verk de siste ti årene frem til hans død i 17 e.v.t. Mens han bodde i Tomi skrev han *Tristia*, *Ibis* og fire bøker med epistler kalt *Epistulae ex Ponto*, alle elegier. *Ibis* var et kryptisk spottedikt, hvor dikter-jeget gir uttrykk for hat og ønske om hevn mot den mytiske skikkelsen Ibis. Ingen vet hvem Ibis er, men det kan spekuleres at det er snakk om Augustus.

---

²² Booth, 2009:62

²³ Anderson, 1997:4

²⁴ Citroni, 2009:7

²⁵ Martin, 2005:12

²⁶ Martin, 2005:12

²⁷ Anderson, 1997:4

²⁸ Brown, 2005:13

²⁹ Ov. Tr. 2.1.207

³⁰ Martin, 2005:11-12

³¹ Martin, 2005:11

Både *Tristia* og *Epistulae* var samlinger av brev i elegiske kupletter.³² De var skrevet i Ovids eget navn og rettet til ulike bekjente han hadde i Roma. De fleste adressatene i *Tristia* er anonyme, med unntak av andre bok som i sin helhet er rettet til Augustus, og fjerde bok som er en selvbiografi.

Tekstens overlevering

Førstehåndskilden fra Ovid ble skrevet i femten bøker på tilsvarende antall papyrusruller.³³ Ovid ga selv inntrykk av at han var berømt i samtiden, og uttrykte ingen bekymring for at verket hans noensinne ville bli glemt. Han var heller ikke bekymret for at det ville ødelegges. For at vi skal kunne lese verket i dag, to tusen år senere, er vi avhengig av overlevering i form av reproduksjon enten for hånd eller av maskin.³⁴ I denne prosessen kan deler av førstehåndskilden gå tapt eller endres, noe man naturligvis vil unngå. Når vi refererer til den latinske *Metamorfoser* av Ovid, så refererer vi egentlig til en hypotetisk tekst bygget opp av en rekke forskjellige overleveringer med varierende grad av troverdighet.³⁵ I strømmen av overleveringer fra hundreårene før trykkekunsten var det store variasjoner. Vi har i dag ingen fragmenter igjen av det originale manuskriptet å henvise oss til. Vi har noen få manuskripter fra 800- og 900-tallet e.v.t, og fra 1000-tallet har vi flere manuskripter i god tilstand. Det er disse som har bidratt til fullstendige versjoner av diktet. De følgende hundreårene har ofte blitt kalt *aetas Ovidiana* – ‘den ovidianske epoken’, og kjennetegnes av en enorm interesse for diktene til Ovid. Vi har mer enn fire hundre manuskripter av *Metamorfoser* fra før trykkekunsten ble innført.³⁶

Grunnlaget for de moderne oversettelsene er først og fremst de to første trykte utgavene, kalt *editiones principes* fra 1741. Fra dette tidspunktet og frem til i dag har vi god kjennskap til overleveringen, og tre utgaver av verket regnes som de viktigste fra de respektive periodene: *incunabula* (1471-1515), andre utgave av ‘Aldine’ (1515-1658) og *Verus Sospitator Ovidi* (1658-1837). Sistnevnte utgave av dikteren Nicolaus Heinsius regnes som uvurderlig av moderne forfattere i arbeidet med *Metamorfoser*.³⁷ Mange utgaver har kommet siden da, men Heinsius’ utgave fungerer fortsatt som gullstandarden.³⁸

---

³² Citroni, 2009:6-7

³³ Kenney, 2009:142

³⁴ Possanza, 2009:311

³⁵ Possanza, 2009:313

³⁶ Anderson, 1997:37-38

³⁷ Possanza, 2009:321-322

³⁸ Possanza, 2009:326

Metamorfoser som verk

Fortellingene i *Metamorfoser* er myter; fortellinger som utgir seg for å være sanne, og ble forstått som sanne i samtiden, uten at innholdet nødvendigvis er sant. Det er fortellinger med særlig status, og de ble ansett som viktige fordi de er knyttet til menneskers identitet.³⁹ Den viktigste funksjonen mytene spilte i det romerske samfunnet var tradisjonelt sett å forklare opphavet til noe. Fortellingene legitimerte ofte institusjoner, kult eller slektskapslinjer ved hjelp av begrepet *Genius*. Originalt var dette et forestilt guddommelig alter-ego til en person, en slags sjel, men det ble etter hvert tatt i bruk for bygninger, institusjoner osv.⁴⁰ Dette var med på å tilfredsstille romernes oppfatning om at eldre alltid var bedre, noe Augustus også innbefattet i sin moral.⁴¹

I mytene som Ovid bruker, ser vi klar inspirasjon fra noen av de tidligste greske forfatterne: Homer og Hesiod fra 900-700 f.v.t. De er kjent for å ha skrevet ned og strukturert mytene om de greske gudene og heltene, og deres relasjoner til hverandre.⁴² Først og fremst er Ovids epos skrevet i samme stil som grekernes, nemlig på heksametervers.⁴³ Det originalt greske versemålet består av seks – *hex* verseføtter hvor hver fot inneholder tre stavelser. I heksameter skal hver verserot bestå av en daktyl, én lang stavelse etterfulgt av to korte. I hver fot, unntatt den femte, kan de to korte stavelsene byttes ut mot én lang slik at daktylen blir erstattet av en spondé. Den siste foten i hver linje er enten en troké, én kort etterfulgt av én lang, eller en spondé.⁴⁴

Metamorfoser inneholder beretninger om verdens tilblivelse, de mytiske tidsaldrene og fortellinger om guder og helter; både fortellinger vi finner i greske kilder, og episoder som kun er kjent fra *Metamorfoser*.⁴⁵ Ovid hadde et nært forhold til de greske kildene og var ikke redd for å parodierte kjente scener og karakterer, som jeg skal se nærmere på i kommentaren.

---

³⁹ Rives, 2007:31-32

⁴⁰ Rives, 2007:19

⁴¹ Citroni, 2009:8

⁴² Gilhus & Thomassen, 2010:94

⁴³ Martin, 2005:12

⁴⁴ Rostad, 2014:26-27

⁴⁵ Martin, 2005:13

Myten om Persevs

Fortellingen om helten Persevs begynner i *Metamorfoser* med vers 604 i bok IV og slutter med vers 361 i bok V, men Persevs er en kjent helt fra gresk mytologi. I det mytologiske oversiktsverket *Biblioteket*, en samling av gamle greske myter, forteller forfatteren Pseudo-Apollodoros (100-200 e.v.t.) at Persevs er sønn av den jordiske kvinnen Danaë og guden Zeus – Jupiter.⁴⁶ Til tross for dette vokser han opp hos adoptivfaren Diktys på øya Serifos. Diktys' bror og øyas konge Polydektes, ønsket å gifte seg med Danaë og kvitte seg med sønnen hennes. Derfor sendte han Persevs på et umulig oppdrag, et typisk motiv for heltemytene. Oppdraget var å bringe kongen hodet til Medusa, en av de tre gorgon-søstrene.⁴⁷ De var farlige monstre med slanger i stedet for hår, store støttenner, armer av bronse og vinger av gull. De var så skrekkelige at dødelige ble til stein når de så på dem. Gudene Hermes og Athene hjalp helten mye med å overvinne gorgonen, og han brukte til slutt et blankpusset bronseskjold han hadde fått av Athene for å unngå synet av Medusa før han kappet av henne hodet.⁴⁸

Ovid skildrer ikke kampen mellom helten og gorgonen slik som Pseudo-Apollodoros gjør, men forteller hva som skjedde rett etter dette. Persevs flyr over Nord-Afrika på vei hjem til Serifos og bestemmer seg for å gjøre noen stopp. Først drypper han blodet til Medusa på ørkenen i Libya så det kryr av slanger. Når han flyr over kongedømmet til Atlas, titanen som bærer himmelen på sine skuldre⁴⁹, og møter blikket til den mistenksomme titanen, bestemmer Persevs seg for å gjøre han til stein ved hjelp av Medusas hode, og Atlas blir til et fjell. Helten flyr videre og finner prinsessen av Etiopia, Andromeda, i nød. Han stopper etter å ha blitt fortryllet av hennes skjønnhet og redder henne fra et sjømonster. De er klare til å gifte seg, og i bryllupsfesten forteller Persevs om reisen han har hatt og hvordan han drepte Medusa.⁵⁰

Utdraget jeg har valgt er siste halvdel av fortellingen, og begynner sammen med Bok V med at festen blir avbrutt av prinsessens tidligere forlovede, Finevs, som føler helten har stjålet henne fra ham. I sin misunnelse og tørst etter hevn sender Finevs en hær mot helten. Angrepet preller av på Persevs i den blodige kampen som følger, helt fram til han innser at han står nærmest alene mot uovervinnelige odds. Han setter en stopper for kampen ved å bruke Medusas hode til å gjøre mange av krigerne til stein og skremme bort resten. Finevs innser nå at han har tapt og ber på sine knær om å få beholde livet, men møter til slutt den samme skjebnen som de forsteinede krigerne ved føttene til helten.

---

⁴⁶ Apollod. *Library*. 2.4.1

⁴⁷ Apollod. 2.4.2

⁴⁸ Apollod. 2.4.3

⁴⁹ Apollod. 1.2

⁵⁰ Anderson 1997:478-479

Kommentar

Hovedtematikken i verket *Metamorfoser* er naturligvis forvandling. Dette kommer frem et par ganger i løpet av fortellingen om Persevs, men er ikke hovedtematikken i utdraget jeg har valgt. I stedet gir utdraget inntrykk av å være en kommentar på samtidige historiske hendelser, politikk og moral. Jeg ønsker å finne ut hvordan dette kommer til uttrykk og om Ovid har en positiv eller kritisk holdning til denne tematikken.

I diktingen har han hentet inspirasjon fra både greske og romerske diktere. Dette bevises gjennom relativt åpenbare referanser til andre verk, men kan også oppdages om en prøver å fortolke og trekke sammenligninger, noe jeg vil utføre etter beste evne. Målet med kommentaren er å redegjøre for fremgangen i fortellingen og den historiske og mytiske konteksten, samt å drøfte meningen bak karakterene og deres handlinger i kontekst av den augusteiske gullalderen og borgerkrigen som ledet opp til den.

1 Danaë's heroic son: Danaë var en mytisk prinsesse av Argos, datter av kong Akrisios. Myten forteller at Akrisios en dag får vite av et orakel at datteren vil få en sønn som kommer til å drepe han. Kongen låser derfor datteren i et bronsekammer under bakken. Guden Zevs – Jupiter forvandlet seg til regn av gull og trengte seg inn i kammeret. Der voldtok han Danaë slik at hun ble gravid med sønnen Persevs (Apollod. 2.4.1). Vi lærer umiddelbart at han er helten i fortellingen, og makten hans er allerede legitimert for leseren ved at han framstilles som halvt gud og halvt menneske.

3-8: En endring skjer i stemningen i rommet; festen blir til et opprør. Dette er et eksempel på hvordan hovedtematikken i *Metamorfoser*, forvandling, kommer til uttrykk.

8-10: Ovid bruker her sammenligning som litterært verktøy. Havet som metafor for krig er like gammel som Homer, og er brukt i mange epos siden, blant annet *Æneiden* (Anderson, 1997:499).

11 Phineus: Finevs – Rivalen til Persevs. Bestefaren hans er guden Poseidon, og faren Belos; en mytisk konge av Egypt (Apollod. 2.1.4). Finevs var den opprinnelige forloveden til Andromeda og er veldig misfornøyd med at Persevs har lagt krav på prinsessen etter at han angivelig reddet henne fra et monster. Det kan også tenkes at med prinsessen kommer et krav på Kefevs' arv, nemlig kongeriket.

11-13: Finevs ønsker å straffe Persevs for å ha stjålet Andromeda og gjør seg klar for kamp.

13 *Bronze-tipped ash-wood spear:* Utstyr laget av bronse er et signal om at dette har skjedd i en heroisk tidsalder. Dette er en allusjon til Homer og viser et typisk homerisk motiv. I *Iliaden* bruker alle heltene bronsevåpen. Eksempelvis beskrives Hektors spyd i detalj med spydodd av bronsemalm (*Iliaden*. Sang 6, 318-320).

16 *Jupiter:* Gudenes konge i den romerske mytologiske verden, tilsvarer Zevs i gresk mytologi. Han sitter som konge på Olympos. Som det klart kommer fram i tidligere bøker i *Metamorfoser*, behandler han ikke mennesker med noe særlig omtanke og sympati, men fremstilles heller som et eksempel på hva som skiller et menneske og en gud. Han er, som alle guder, udødelig. Han trenger ikke mat, drikke eller søvn slik mennesker gjør.

14-17: Finevs proklamerer at han vil angripe Persevs, og at ingen kan stoppe han, ikke engang Jupiter. Man kan tolke dette som at Finevs ikke tror på fortellingen om Persevs' opphav. Ved å benekte heltens guddommelige bakgrunn, benekter han også hans styrke. Hvis Persevs virkelig var etterkommer etter Jupiter, ville Finevs antagelig ikke utfordret han. Å være halvgud ville brakt med seg guddommelig styrke til en eventuell kamp.

En mulig tolkning er at Ovid sammenligner Finevs og Marcus Antonius, Augustus' rival i borgerkrigen. Både Augustus og Antonius anså seg selv som den rettmessige arvingen etter Cæsar og kjempet mot hverandre om makten i borgerkrigen (Ravnå, 2006:150-151). Finevs' deklarasjon kan derfor tenkes å være et bilde på Antonius som benekter det guddommelige opphavet til den julianske keiserslekten (Hjortsø & Lie, 2005:176).

19 *Cepheus:* Kefevs. Kongen av Etiopia og mannen til Kassiopeia, bror til Finevs og far til Andromeda (Anderson, 1997:499). Kassiopeia fornærmet Poseidon ved å påstå at hun var vakrere enn nereidene, og guden sendte derfor et sjømonster, og krevde at prinsessen måtte dø. Persevs inngikk en avtale med Kefevs om at han skulle få gifte seg med prinsessa hvis han reddet henne (Apollod. 2.4.3).

18-45: Finevs er i ferd med å kaste det første spydet når Kefevs prøver å overtale han til å la det være. Han holder en tale om hvorfor Finevs ikke lenger har krav på prinsessen, fordi Persevs reddet henne fra en sikker død. Han bruker retoriske virkemidler for å prøve å appellere til

Finevs logikk, *logos*, og moralske karakter, *ethos*, men gjør ikke dette på en kjærlig og broderlig måte. Han vrir på sannheten slik at Finevs framstår som svak og pysete uten krav på noe av det han var lovet (Anderson, 1997:500-501). Dette kan tolkes som en allusjon til Cicero. Han holdt en rekke taler – *Philippicae* hvor han fordømte Antonius (Le Glay, Voisin & Le Bohec, 2009:158). Akkurat som Finevs, så har ikke Antonius egentlig gjort noe galt. Talen stopper naturligvis ikke Finevs, og det kan tenkes at den heller ikke var ment å gjøre det.

I tillegg til å male Finevs som en skurk, kan talen til Kefevs også vise hvordan han selv er en egoist. I 40-42 kommer det frem at Kefevs kun har sitt eget beste i tankene. Han viser ingen bekymring for sin datter, men snakker i stedet om at hans eget liv ville blitt mindre komfortabelt uten en datter.

46-68: Finevs blir aldri usikker på *om* han skal kaste spydet, men på hvem han skulle kaste det mot, Persevs eller sin bror Kefevs. I talen til Kefevs gir ikke Finevs en grunn for å la være å kjempe, men han forstår at det er broren som lovet bort både riket og prinsessen, og ikke bare Persevs som vil stjele henne. Dermed vurderer han om han i stedet skal rette spydet mot broren. Hele situasjonen kan sammenlignes med den samme trekantede utfordringen vi finner i *Æneiden*. Der prøver Latinus, prinsessens far, å overtale Turnus til å legge fra seg ideen om å kjempe, slik at Aeneas får brudgommen Lavinia og det blir fred (Verg. A. 12.1-53). Det er en forskjell i hvordan Latinus og Kefevs fremstår. Latinus fremstår som sympatisk overfor Turnus og folket og vil simpelthen unngå krig. Kefevs fremstilles derimot som en parodi på den godvillige Latinus og gjør ingen ting for å stoppe konflikten (Anderson, 1997:502).

50-51: Finevs begynner konflikten med spydkastet rettet mot Persevs. Han bommer, men dette fungerte likevel som startskuddet for krigen. Å bomme på denne måten er et ganske vanlig motiv i *Iliaden*, og ofte bommer vinneren av kampen; for eksempel så bommer Achilles det første spydkastet mot Hektor (*Iliaden*. Sang 22, 273-276).

66-69: Kefevs sverger ved tro, rettferdighet og gudene for gjestfrihet at krig ikke er noe han ønsker. Dette er en direkte allusjon til Latinus' påkalling av gudene i *Æneiden*, og kan ha vært brukt som virkemiddel for å understreke Kefevs som parodi på Latinus (Anderson, 1997:503).

Kefevs stikker fra kampen, så utsagnet om at han ikke ønsker å krenke gudene er ikke brukt for å styrke hans karakter, men det presenterer likevel noen grunnleggende romerske verdier. Krig i hjemmet eller innenfor Romas bygrense – *Pomerium*, krenker både *larene* –

husgudene, de romerske gudene for øvrig og de romerske normene for gjestevennskap, kalt *Hospitium* (Richardson, 1997:86). Videre er tro en verdi som vektlegges av Augustus.

Persevs gjør heller ingen ting for å stoppe kampen. Han er pliktig til å bevise sitt guddommelige opphav. Hvis man trekker sammenhengen mellom Persevs og Aeneas, kan det tenkes at krigen ble ansett som en politisk nødvendighet for å oppnå stabilitet. På denne måten kan sammenligningen trekkes videre til Augustus, som nettopp kriget mot sin rival for å etablere sin makt. Leseren vet at Augustus vant slaget mot Antonius, så dette kan være Ovids måte å confirmere keiserslektas guddommelige opphav.

69-71: Persevs får beskyttelse fra gudinne og halvsøster Minerva – Athene. *Bellica-Pallas* kan videre tenkes å være krigeraspektet av Minerva. Beskyttelse fra gudene er en forestilling som var sentral i mytene om de greske og romerske heltene. De delte oppfatningen om at gudene hadde evnen til å påvirke livene deres og dermed at *pax deorum* – gudenes godvilje var viktig (Rives, 2007:89).

I samtiden var det spesielt én annen enn gudene som også hadde en opphøyd evne til å påvirke livene til borgerne, nemlig keiseren. Å ofre for å få keiserens og hans *genius*' godvilje var grunnlaget for keiserkulten, en kult som hadde eksistert hvert fall siden Alexander den store, men som først ble organisert ordentlig som en del av Augustus' religiøse reformer (Rives, 2007:149). Hvor vidt keiserne ble ansett som mennesker eller guder varierte veldig (Rives, 2007:153).

Et annet eksempel på gudenes assistanse kommer frem i vers 203. *Fortuna* kan oversettes til hell eller lykke og er et eksempel på hvordan romerne kunne forstå abstrakte konsepter som guder. Flere hadde egne templer, og *Fortuna* var en av de mest fremtredende av disse med mange helligdommer dedikert til seg. Hun ble forstått som en gudinne som påvirket alt og alle (Rives, 2007:17). I utdraget har Persevs *Fortuna* på sin side. Dette kan regnes som nok en kobling mellom Persevs og Augustus, som ble ansett som spesielt heldig. Derav har vi aspektet *Fortuna Augusta*; gudinnen som passet på velferden til keiseren.

Det var også vanlig for hærførere og soldater å søke beskyttelse fra gudene i krig. I slaget ved Actium var Augustus overbevist om at han seiret fordi han hadde beskyttelse fra guden Apollon. Dette var fordi sjøslaget tok sted rett utenfor Apollon-tempelet (Le Glay et al., 2009:169).

72-215: I dette utdraget ser vi beskrivelsen av kampen som fulgte konflikten mellom Persevs og Finevs' armé. En rekke fremstående krigere er beskrevet i detalj. Vi lærer mye om deres

navn, opphavssted, slekt og så videre. Etter redegjørelsen for krigerens identitet følger gjerne en detaljert beskrivelse av hvordan de ble drept av Persevs' spyd eller sverd. Beskrivelsene holder seg ytterst upersonlig og fri for *pathos* – følelse. Dette bryter med tilsvarende beskrivelser av krigsscener fra andre forfattere.

Dette er først og fremst et homerisk motiv. I *Iliaden* beskrives også drapstokter slik som dette. Det var en del av heltenes *ethos* å markere seg på slagmarken. En slik sekvens; gjerne hvor helten ruster seg opp til en kamp etterfulgt av en beskrivelse av overmanningen av en rekke fiender, gjerne detaljert i skildringen av helten og ofrenes opplevelse av drapene, kalles for *aristeia* – utmerkelse eller heltegjerning (Sammons, 2017: Kap. 5 s. 1).

Persevs fremstår ikke i dette utdraget som en helt. Han kjemper fordi han må bevise sitt guddommelige opphav og for å beskytte sin egen ære. Ovids mangel på skildring av *pathos* kan være et virkemiddel for å vise Persevs' egne emosjonelle distanse fra situasjonen. Han dreper en rekke menn på brutale måter uten for mye ubekvem. Dette kan tolkes som en antydning til Augustus' politikk, en subtil form for kritikk: han gjorde det som var nødvendig, selv om det betydde å utvise stor brutalitet mot sine motstandere. Augustus skriver selv at han ikke var noe større i makt enn sine konkurrenter, men at han brukte innflytelsen sin smartere (Richardson, 1997:51).

215-225: Fortelleren tar en pause fra kampen for å analysere situasjonen. En sammenligning gjøres mellom Finevs' horde av fiender og Persevs' allierte; Kefevs, brudgommen og moren, som ikke bidrar på noe vis. Ovid setter de to sidene av konflikten mot hverandre. Skildringen av den høylytte klagingen fra de mange dødende krigerne kan tolkes som bevis på at Persevs har et guddommelig opphav. Han har ingen støtte, og takler likevel armeen til Finevs uten større vanskeligheter enn at han blir sliten. Han overmannet styrkene til Finevs for lett og har derfor ikke personifisert *virtus* – mot, en sentral verdi for en helt (Anderson, 1997:515).

226-227 *fierce Bellona shames the household gods*: Her kan det trekkes en parallell mellom personene som slåss og en guddommelig kamp som har foregått bak kulissene; krigsgudinnen Bellona legger skam på husgudene, krig har seiret over fred og gjestevennskap.

Deretter konstateres det at pausen er over og at kampen skal fortsette.

228 *thousand followers*: Enorme tall ble ofte tatt i bruk for å understreke de umulige oddsene heltene står i møte i mytene. Dette er noe flere diktere gjorde i verkene sine; Homer har blant annet har fått kritikk for å overdrive antallet greske soldater i *Iliaden* (Scott, 1909:165).

229-231: Ovid bruker igjen et naturfenomen, en haglstorm, som metafor for en krigstilstand.

232-242: Skildringen gir ikke inntrykk av at Persevs er i noe fare. Han forklares nok en gang som omringet og det tyder på at det er en farlig situasjon å være i, men ikke for helten. Dette kommer frem ved bruk av tiger-metaforen: En sulten tiger som må velge mellom to flokker er ikke i fare, men nyter heller et luksusproblem, nemlig ubeslutsomhet. Persevs blir ikke utfordret på noen måte og leker med fiendene. Han har enda ikke vist noe tegn til heltemot.

243-250: Persevs' hensynsløse handlinger burde blitt straffet med hans død, men i stedet ender krigeren som ville drept han opp med å kjøre sitt eget sverd i strupen sin gjennom en serie med uheldige hendelser for krigeren. Dette er overdrevet til den grad at man må vurdere et inngrep fra *fortuna* som forklaring.

251-254: Krigeren er ikke lenger i stand til å gjøre noe motstand og ber om å få leve, men Persevs dreper han uten å nøle. Persevs demonstrer nok en gang sin følelsesmessige distanse fra kampen.

255-259: Persevs registrerer nok en gang at oddsene er imot ham og denne gangen tviler han på om styrken hans vil overvinne antallet fiender. I det samme øyeblikket – på den samme verselinjen som han tviler, bestemmer han seg for å bruke Medusas hode, som han vet vil forsteine mennene. Hvis man antar en kritisk holdning, kan dette regnes som en lett utvei for Persevs som fram til nå ikke har fått en skramme på kroppen. Ved første tegn på motstand, tyr han til den letteste og desidert minst heltemodige metoden. Han prøver å rettferdiggjøre dette med kommentaren «*You've forced me into this*» (256), men fremstår heller feig enn modig.

Med en litt mer romslig holdning kan det tyde på at det faktisk er nødvendig for helten å bruke gorgonens hode. I tillegg vil det bare være logisk å ta i bruk alle midlene man har for å vinne. Han har selv fortjent dette våpenet. Kommentaren til Persevs kan være helten som genuint har vondt for å bruke en slik urettferdig metode mot for å rydde motstanden av veien.

Advarselen han ytrer før han rekker opp Medusas hode kan både tolkes som en gave til hans allierte, men også som uforsiktighet. Leseren får inntrykk av at han rekker opp hodet samtidig som han taler, og ser ikke til noen av sine allierte for å unngå at de blir forsteinet.

260-284: Forsteiningen av en rekke fiender skildres i detalj. Den første beskrives som en marmor-statue. Dette var typisk for de viktigere karakterene i fortellingen, mens mindre kjente eller anonyme krigere ble til flint eller gråstein.

Her kommer hovedtematikken til Metamorfoser til lys igjen. Persevs besitter egenskapen å forvandle mennesker til statuer.

285 *Now all these deserved their punishment:* Tilbakepek til 255-259. Det kan tyde på at Persevs faktisk er hensynsløs overfor sine fiender, og at han kun har valgt den letteste veien.

286-289: En av Persevs' soldater blir forsteinet, og prosessen blir beskrevet som gradvis. Soldaten er i seg selv en motsigelse mot hva som blir sagt i 222-223. Da blir Kefevs og hans kjernefamilie regnet som Persevs' eneste allierte. Det kan tyde på at den tidligere skildringen er en underdrivelse for å understreke at han er overtruffet i antall.

290-295: Astyages er sentrum for en selvoppfyllende profeti. Han bli målbundet når våpenet hans møter en målbundet Akontevs av stein. Dermed ender han med å bli en statue som ser på en statue. Dette kan være et pek til fortellingen om Narkissos som blir stirrende på sitt eget speilbilde som han var en statue (Hardie, 2002:181).

296-297 *It really would take far too long to name the ordinary soldiers:* Dette kan være et spøkefullt spark til Homer som brukte langt flere verselinjer på oppramsing av navn.

298-300: To hundre menn returnerer til sin side og to hundre ble forsteinet, men de resterende 600 soldatene sies det ingen ting om. Man kan anta at det aldri var tusen soldater, men at dette var en overdrivelse.

300-321: I kontrast til Persevs, så demonstres mange av Finevs følelser og tanker; han angrer på å ha ført en urett krig mot helten, og ber desperat om å få beholde livet. Han forteller at han aldri hadde noe personlig mot helten, han kjempet kun for det han var lovet, som nå rettmessig hadde blitt Persevs sitt. Hvis vi trekker parallellen til samtiden igjen, så kan dette tolkes som at krigen mellom Antonius og Augustus heller ikke var en personlig sak, men en kamp om makten de begge følte de hadde krav på.

322-340: Persevs gjør rivalen nådeløst til stein og hans mangel på *pathos* understrekes samtidig som Finevs' veldige følelse av skrekk blir foreviget i form av marmor. Persevs anser det til og med nødvendig å fortelle Finevs hvordan han vil dø, før han stiller Medusas hode foran han. Persevs forkaster det lille heltemotet han må ha hatt og oppfatningen om at Persevs kun er ute etter revansj kan tolkes å bli forsteinet her.

341-361: Vi hopper rett fra bryllupshallen i Etiopia til Argos for at Persevs skal hevne seg på vegne av bestefaren Akrisios, men årsaken er ikke vist før verselinjen etter. Akkurat som leseren ikke kan vente på årsaken før vi lærer at Persevs igjen skal hevne seg, så kan ikke helten vente med å få revansj, og har allerede funnet sitt neste mål. Følelsene hans er fortsatt ikke skildret. Det kan her tenkes å være et virkemiddel for å vise utålmodigheten hans. Vi kommer oss kjappere gjennom linjene uten *pathos*, og dermed kjappere til drapene hans.

Akrisios fremstilles ikke i dette utdraget på samme måte som Apollodoros fremstiller han. Han tar her rollen som offer for grandonkelen Proitos i stedet for rollen som skurken som låser Danaë i et kammer under bakken og kaster henne til sjøs med spedbarn. Persevs seirer enkelt mot sin grandonkel. Det omtales som en krig, selv om dette i realiteten er en kort affære på grunn av Persevs' overlegne våpen.

351-361: Persevs' nådeløse hevntokt stopper ikke engang med forsteiningen av rivalen og deretter grandonkelen Proitos, for det er én til som har vist tvil til heltens legitimitet. Persevs' siste stopp er tilbake på øya Serifos hvor han dreper kong Polydektos fordi han ikke trodde på at helten hadde drept gorgonen slik han etterspurte. Persevs uttrykker frasen «*We'll give you evidence right now*» og setter gorgonens ansikt mot kongens. I hele diktet, og spesielt de siste 60 verselinjene personifiserer Persevs denne frasen. Når folk antar at han ikke er heltemodig, så har han en trang til å bevise at han er det, men hver gang resulterer dette i at han beviser det stikk motsatte for leseren. Her stopper fortellingen, og vi kan anta at Persevs ikke fortsetter tokten uten fortelleren.

Konklusjon

I utdraget har vi sett at flere aspekter kan tolkes som metaforer for historiske hendelser, moralprekener, og parodier av scener kjent fra fortidens eposer. Den mest sentrale metaforen er at utdraget i sin helhet kan tolkes som et bilde på Augustus' vei til keiserdømme. Både Persevs og Augustus blir framstilt med guddommelig opphav. Augustus kjemper mot rivalen sin Antonius, personifisert som Finevs, i slaget ved Actium, kampen på bryllupsfesten. I kampen får Persevs støtte fra Minerva slik Augustus trolig fikk støtte fra Apollon i krigen mot sin rival. Det finnes også en sammenligning i de personlige motivene til helten Persevs og keiseren Augustus; de er begge drevet av sine verdier, og er nødt til å gjøre et kompromiss.

Augustus og Persevs ønsket begge å oppnå fred, men de skiller seg likevel fra hverandre; Persevs verdsetter sitt image, og kjemper for å bevise at han har guddommelig opphav og at han besitter dyden heltemot. Augustus derimot har det romerske folkets interesser som første prioritet, og ønsket å oppnå fred i riket, noe Persevs' voldelige og hensynsløse handlinger motstrider. Helten er nødt til å bryte med den samme dyden han ønsket å utstråle for å til slutt oppnå intern fred når det ikke er noen igjen til å kritisere han. Slik kan utdraget både fungere som en subtil kritikk av Augustus for å bryte med idealene sine, og samtidig hedre dydene han til slutt utviste som keiser. Budskapet er altså at Augustus var nødt til å føre krig og være brutal mot sine motstandere slik som Persevs for å oppnå det han anså som best for riket – fred.

Fred kommer også tydelig frem gjennom en rekke andre koblinger, og kan regnes som fortellingens sentrale verdi. Dette er et klart brudd med dikt i homerisk stil. Utdraget henviser seg til et moralsk kompass fremstilt av Augustus. Det bryter med tradisjonelle myter og virker derfor for å vise at det var noe nyskapende med Augustus' politikk. Samfunnet ble ikke reversert tilbake til republikken, og det ble heller ikke mytene, men i stedet vokste det frem en helt nytt styresett og en helt ny form for heltemyte, hvor fred er den viktigste dyden.

Litteraturliste

“Originallitteratur”

Apollodorus, *Library*, trans. Frazer, J. G. Perseus Digital Library.

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.01.0022%3Atext%3DLibrary%3Abook%3D2%3Achapter%3D4%3Asection%3D1> (Hentet 25. mai 2020).

Maro, Vergilius, P., *Aeneid*, trans. Dryden, J. Perseus Digital Library.

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0052> (Hentet 25. mai 2020).

Martin, C. (2005). *Metamorphoses*. New York: W. W. Norton & Company Ltd.

Naso, Ovidius, P., *Tristia*. Perseus Digital Library.

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:2008.01.0492:book=2:poem=1&highlight=carmen+et+error%2C> (Hentet 25. mai 2020).

Østbye, P. (2017). *Iliaden* (4.utg.). Oslo: Aschehoug & Co.

Rostad, A. (2014). *Theogonien; Arbeid og dager; Skjoldet* (1.utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Sekundærlitteratur

Anderson, W. (1997). Introduction. I Anderson, W. S. (Red.), *Ovid's Metamorphoses*. (s. 3-41). Norman: University of Oklahoma Press

Anderson, W. (1997). Notes. I Anderson, W. S. (Red.), *Ovid's Metamorphoses*. (s. 149-569). Norman: University of Oklahoma Press.

Barchiesi, A. (1997). *The poet and the prince: Ovid and Augustan discourse*. London: University of California Press.

Booth, J. (2009). Poetry in Augustan Rome. I Knox, P. E. (Red.), *A companion to Ovid*. (s. 61-77). Chichester: Wiley-Blackwell.

Brown, S. (2005). *Ovid: Myth and Metamorphosis*. London: Bristol Classical Press.

Citroni, M. (2009). Poetry in Augustan Rome. I Knox, P. E. (Red.), *A companion to Ovid*. (s. 8-25). Chichester: Wiley-Blackwell.

Farrell, J. (2005). The Augustan Period: 40 BC-AD 14. I Harrison, S. (Red.), *A companion to latin literature*. (2.utg., s. 44-57). Malden, Mass: Blackwell.

Gibson, R. (2005). Love Elegy. I Harrison, S. (Red.), *A companion to latin literature*. (2.utg., s. 159-173). Malden, Mass: Blackwell.

Gilhus, I & Thomassen, E. (2010). *Oltidens religioner*. Oslo: Pax Forlag.

Hardie, P. (2002). *Ovid's poetics of illusion*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Hjortsø, L., & Lie, K. (2005). *Greske guder og helter*. Oslo: Pax.
- Kenney, E. (2009). Poetry in Augustan Rome. I Knox, P. E. (Red.), *A companion to Ovid*. (s. 140-153). Chichester: Wiley-Blackwell.
- Le Glay, M., Voisin, J. & Le Bohec, Y. (2009). *A history of Rome*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Possanza, M. (2009). Poetry in Augustan Rome. I Knox, P. E. (Red.), *A companion to Ovid*. (s. 311-326). Chichester: Wiley-Blackwell.
- Ravnå, P. (2006). *Gresk og romersk politisk historie*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Richardson, J. (1997). *Princeps and Imperator*. I Sidwell, K. & Jones, P. (Red.), *The World of Rome*. (s. 83-111). Cambridge: Cambridge University Press.
- Rives, J. (2007). *Religion in the Roman Empire*. Malden, Mass: Blackwell.
- Sammons, B. (2017). *Device and composition in the Greek epic cycle*. New York: Oxford University Press.
- Scott, J. (1909). Homer's Estimate of the Size of the Greek Army. *The Classical Journal*, 4(4), s. 165-174.

